

Słowa i czyny. „Operacja Białystok” i insurekcjonizm

Post Brothers

2021

Spis treści

Bibliografia	12
------------------------	----

Niektórzy zapytają: po co przeczesywać tak odległą przeszłość? Czego mogą nauczyć nas, dwudziestowiecznych anarchistów, tamte dawne historie? Z pewnością nie jesteśmy historykami i właśnie dlatego uważamy, że żywoty towarzyszy, którzy działali przed nami, są wartościowe, o ile przekazują nam siłę, wytrwałość, integralność i doświadczenie życiowe.

Alfredo Cospito, przedmowa do *Anarchici di Białystok 1903–1908* [*Anarchiści białostoccy 1903–1908*], Edizioni Bandiera Nera, 2018

O świcie 12 czerwca 2020 r. siedmiu „niebezpiecznych anarchistów” zostało aresztowanych we Włoszech, Hiszpanii i Francji, a na rzymskie centrum społeczne Bencivenga Occupato przeprowadzono nalot policyjny pod zarzutem stanowienia głównej siedziby rzekomej „komórki” anarchistycznej, o przynależność do której oskarżano aresztowanych. Kryptonim tej międzynarodowej akcji, przeprowadzonej przez elitarną jednostkę ROS (Specjalna Grupa Operacyjna) włoskich karabinierów we współpracy z policją centralną we Francji i hiszpańską policją państwową, był zaskakujący: „Operacja Białystok”. Jakie mogły być powody nadania kampanii „antyterrorystycznej” wymierzonej w anarchistów z basenu Morza Śródziemnego nazwy średniej wielkości miasta w północno-wschodniej Polsce? Pytanie to nie tylko łączy działania białostockich anarchistów z początku XX w. ze współczesnymi aktami politycznej niezgody, ale także oferuje spojrzenie na ewolucję, represję i reprezentację anarchizmu w naszych czasach – czasach globalnych kryzysów politycznych i ekologicznych.

Prosta odpowiedź na pytanie: „dlaczego Białystok?” jest taka, że owa operacja policyjna zmierzała do powiązania aresztowanych aktywistów z niedawno wydanym włoskim przekładem hiszpańskojęzycznej publikacji *Anarquistas de Białystok, 1903–1908*. Książka została opublikowana w 2009 r. przez Furia Apátrida i Edicions Anomia w Barcelonie i Manresie jako anonimowa kompilacja źródeł oryginalnie powstałych w języku rosyjskim, angielskim, jidysz i hiszpańskim. Ten zbiór autobiograficznych świadectw, esejów, ulotek politycznych i nekrologów koncentrował się na osobistych historiach aktywistów z Białegostoku, Krynek i okolicy, pełniąc przede wszystkim rolę niezastąpionego źródła archiwalnego dla badaczy i aktywistów pragnących zrozumieć ruch rewolucyjny w początkach XX w. oraz kulturową i polityczną historię regionu. Spoglądając wstecz na Białystok, anarchiści starają się na nowo zadzierzgnąć transhistoryczną i transnarodową „czarną nić”, jaka wiąże niegdysiejszy anarchizm z praktyką insurekcyjną, ponownie wprowadzając do „kanonu” radykalne taktyki i historie życiowe tamtego krótkiego, lecz intensywnego okresu.

Pomimo swojej wielokulturowej historii Białystok znany jest większości Polek i Polaków głównie z powodu roli, jaką odegrał w ostatnich latach: bastionu skrajnie prawicowego, homofobicznego i nacjonalistycznego radykalizmu. Nawet działacze Decentrum, najbardziej wpływowego anarchistycznego i antyfaszystowskiego squatu w Białymstoku (który działał w opuszczonej fabryce w latach 2000–2005), byli w dużej mierze nieświadomi pełnego spektrum anarchistycznej historii ich własnego miasta, dopóki wiedzą tą nie podzielili się

z nimi towarzysze z zagranicy¹. A mimo to publikacja *Anarquistas de Białystok, 1903–1908* stała się bardzo popularna wśród aktywistów w Hiszpanii i Ameryce Łacińskiej, w 2011 r. została wznowiona, a jako pdf jest szeroko dostępna na forach internetowych. Można ją było także znaleźć na anarchistycznych targach książki, jak również w squatach i infoshopach w Chile, Meksyku, Urugwaju czy Kolumbii, zaś graffiti odnoszące się do Białegostoku pojawiało się w trakcie niedawnych ruchów powstańczych w Ameryce Łacińskiej i w basenie Morza Śródziemnego. Książka, wydana bez praw autorskich, wyzyskiwała internetowe i naziemne sieci badawcze, niezbędne dla ciągłości ruchu anarchistycznego; sieci te z kolei są teraz miejscami, gdzie można tę publikację odnaleźć, co jest inspiracją do dalszych badań².

W 2013 r. dwaj włoscy anarchiści Alfredo Cospito i Nicola Gai przebywający w więzieniu o zaostrowym nadzorze – gdzie oczekiwali na proces, w którym oskarżano ich o przestrzelenie kolana Roberta Adinolfiego, prezesa Ansaldo Nucleare (zajmującego się energią jądrową oddziału kontrolowanej przez państwo grupy przedsiębiorstw sektora obronnego i lotniczego Finmeccanica) – zaczęli tłumaczyć książkę na język włoski. Przekład został następnie poprawiony i rozszerzony we współpracy z towarzyszami zarówno odsiadującymi wyroki, jak i będącymi na wolności, m.in. członkami biblioteki anarchistycznej Sabot. Wydanie włoskie ukazało się ostatecznie w 2018 r. nakładem Edizioni Bandiera Nera jako *Anarchici di Białystok 1903–1908*, pełniąc rolę „skromnej demonstracji faktu, że nawet przestoje wymuszone przez uwięzienie i cenzurę nie są w stanie zatrzymać idei i woli”. Publikacja, na okładce której widnieje zakrwawiony sztylet, jest obecnie traktowana jako dowód w nagonce na ideologię, motywacje i dziedzictwo kulturowe niedawnych „terrorystycznych” operacji anarchistycznych.

„Operację Białystok” rozpoczęto w grudniu 2019 r., po eksplozji prymitywnej bomby przed koszarami karabinierów w Rzymie, do której podłożenia przyznała się komórka „Santiago Maldonado” działająca w ramach FAI-IRF (Nieformalnej Federacji Anarchistycznej / Międzynarodowego Frontu Rewolucyjnego). Wydarzenie doprowadziło do objęcia nadzorem policyjnym centrum społecznego Bencivenga Occupato i aresztowania na miej-

¹ Co ciekawe, zbiegiem okoliczności wiele kampanii i akcji Decentrum odbywało się w tych samych przestrzeniach publicznych co działania ich poprzedników. Nie dość, że zajmowało ono dziewiętnastowieczną fabrykę, która niegdyś mogła być miejscem anarchokomunistycznych strajków, to prowadziło akcje w ramach Food Not Bombs na ulicy Suraskiej, gdzie wiek wcześniej funkcjonowała autonomiczna „birza” anarchistyczna, brali udział w antyfaszystowskich walkach ulicznych z neonazistami na Lipowej oraz założyli antygraniczny obóz protestacyjny w Krynkach – miejscowości, w której ruch anarchistyczny urósł w swoim czasie do takich rozmiarów, że ustanowiona została tymczasowa Republika Krynecka. Wzorem swoich poprzedników Decentrum funkcjonowało jako ważny węzeł komunikacyjny, łączący anarchistów z Europy Wschodniej i Zachodniej, a jego działania rezonują na różne sposoby do dnia dzisiejszego.

² Na przykład w 2016 r. francuska oficyna Mutines Séditions wydała *Vive la révolution, à bas la démocratie ! Anarchistes de Russie dans l'insurrection de 1905. Récits, parcours et documents d'intransigeants* [Niech żyje rewolucja, precz z demokracją! Rosyjscy anarchiści w powstaniu 1905 r. Historie, podróże i dokumenty nieprzejednanych] – publikację zawierającą kolejne materiały, dostępne dotąd jedynie w zbiorach francuskich anarchistów, jak też współczesną refleksję na temat anarchistycznych taktyk i historii – która również wiąże działania na Podlasiu z szerszym ruchem insurekcyjnym w omawianym okresie na terytoriach obecnej Polski, Ukrainy, Rosji i Białorusi.

scu pięciu osób; dwie inne ujęto i wydano na podstawie europejskiego nakazu aresztowania. Zostały im przedstawione zarzuty „przynależności do związku przestępczego prowadzonego dla celów terroryzmu lub obalenia państwa”, „podżegania do popełnienia przestępstw” i popełnienia innych przestępstw terrorystycznych i wywrotowych. Tylko jeden zatrzymany otrzymał zarzut podłożenia bomby pod posterunek policji. Kolejnego oskarżono o serię napadów na Enjoy Cars, przedsiębiorstwo świadczące usługi car-sharingu (współdzielenia samochodów), powiązane z Eni, włoską korporacją międzynarodową z branży gazowo-petrochemicznej. Inne zarzuty dotyczyły działań związanych z Bencivenga Occupato, w tym: rozpowszechniania publikacji informacyjnych, graffiti i plakatów na terenie Rzymu, prowadzenia grup czytelniczych i spotkań, praktyk pomocy wzajemnej, korespondencji z więźniami, manifestacji przed więzieniami oraz na ich terenie, blokad eksmisji, organizacji festiwalu hip-hopowego oraz innych wydarzeń i inicjatyw. Wszystkie one realizowane były w geście solidarności z dziewięcioma osobami oskarżonymi w procesie „Panico”, aresztowanymi w 2017 r. po eksplozji bomby przed neofaszystowską księgarnią Casa Pound w Rzymie (jedna z osób zatrzymanych w ramach „Operacji Białystok” jest oskarżona również w tym procesie). Na dowód międzynarodowego spisku prokuratorzy powołują się na aresztowanie w centrum Bencivenga Occupato baskijskiego anarchisty, wizytę chilijskiego anarchisty działającego na rzecz praw rdzennych mieszkańców oraz częste wyjazdy działaczy do Grecji i Berlina. Bencivenga Occupato, usytuowane kilka kroków od siedziby regionalnego Ministerstwa Finansów, działało przez 19 lat jako zeskatowane autonomiczne centrum społeczne [wł. *centro sociale autogestito* – przyp red.] realizujące, jak ponad setka podobnych przestrzeni w całym Włoszech i tysiące rozsianych po świecie, różnorodne inicjatywy i cele społeczne poprzez zaangażowanie w pomoc wzajemną, prowadzenie warsztatów edukacyjnych i wspólnotowych, dzielenie się i tworzenie literatury rewolucyjnej oraz organizację koncertów, spotkań, manifestacji i projektów solidarnościowych.

Nie jest jasne, czy ktokolwiek z aresztowanych w ramach „Operacji Białystok” miał cokolwiek wspólnego z białostocką publikacją w jednym czy drugim języku. Powiązanie tych spraw przez policję miało prawdopodobnie na celu zarysowanie ideologicznego i organizacyjnego powiązania z Cospitem, który napisał przedmowę do wydania włoskiego i był jego współtłumaczem. Śledczy starali się obsadzić uwięzionego Cospita w roli głównego „ideologa” FAI-IRF, będącej w rzeczywistości zdecentralizowanym narzędziem bezpośrednich działań insurekcyjnych, które wyrosło w 1998 r. z różnorodnych ruchów anarchistycznych w Grecji i Włoszech, a od 2003 r. rozprzestrzenia się na arenie międzynarodowej, przeprowadzając różnorodne potwierdzone i niepotwierdzone podłożenia bomb i zamachy na kapitał i państwo. Bez wątpienia Cospito w swoich rewolucyjnych tekstach daje jednoznaczny wyraz krytyce naszych czasów kryzysu ekologicznego i politycznego oraz otwarcie prowadzi refleksję nad działaniami FAI-IRF i innych powiązanych ruchów, jak np. działających w Grecji Konspiracyjnych Komórek Ognia (SPF). Uznawanie go jednak za jakiegokolwiek rodzaju przywódcę świadczy o fundamentalnym niezrozumieniu niejawnej, horyzontalnej, autonomicznej i nieoficjalnej struktury, w ramach której operuje FAI-IRF. Nie jest ona organizacją, ale dążnością do zamachu. W odróżnieniu od innych organizacji ruchów spo-

łecznych i kampanii politycznych, do FAI-IRF się nie należy, ale *poprzez nią działa*. Cospito opisuje dołączenie do FAI-IRF w taki sposób:

Stajesz się częścią FAI-IRF w tej właśnie chwili, gdy podejmujesz działanie czy uderzenie, podając się za FAI; po czym wracasz do swoich własnych projektów, swojej własnej jednostkowej perspektywy w ramach czarnej międzynarodówki, która obejmuje różnorodne praktyki, zawsze agresywne i przemocowe.

W ciągu ostatniej dekady komórki FAI-IRF wzięły odpowiedzialność za ponad setkę zamachów przeprowadzonych na całym świecie, m.in. w Grecji, Włoszech, Turcji, Hiszpanii, Holandii, Peru, Stanach Zjednoczonych, Boliwii, Meksyku, Francji, Chile, Brazylii, Indonezji, Rosji, Niemczech, Czechach i Anglii. Celem ataków były więzienia i policjanci, prokuratorzy, dyplomaci, elektrownie, infrastruktura kolejowa, lokale wyborcze, hotele, tartak, nadajnik sieci komórkowej, firma mięsna, franczyzy międzynarodowych korporacji oraz liczne bankomaty, stacje benzynowe, wozy policji i ochrony. Bojownicy, identyfikując się akronimem organizacji, nadają swojemu czynowi znacznik ideologicznego insurekcyjizmu i wiążą dokonany przez siebie zamach z innymi działaniami, wytwarzając za pomocą kolektywnego pseudonimu swego rodzaju nieustającą, zdecentralizowaną kampanię³. Michael Loadenthal, badacz zajmujący się studiami nad pokojem i sprawiedliwością społeczną, wyjaśnia, że akcje przeprowadzane przez FAI-IRF są „chwilowymi asemblażami podobnie myślących jednostek, zjednoczonych na potrzeby konkretnego zamachu poprzez dobrowolne zrzeszenie się i dzięki wspólnym sympatiom”. Pojedyncze komórki formują się tymczasowo, przeprowadzają ataki, po czym decydują, czy dany czyn ma pozostać anonimowy i niepotwierdzony, czy też powszechnie ogłosić go w komunikatach i publikacjach jako część większej kampanii, powołując się na miejscowe warunki i wyrażając solidarność z innymi zamachami, ruchami i uwięzionymi. Nie da się przecenić roli Internetu – zarówno w ekspansji ruchu, jak i w poszerzeniu możliwości ścisłego monitorowania działań grup i jednostek uznawanych za potencjalnie wywrotowe czy niebezpieczne dla społeczeństwa. Cyrkulacja tekstów na niezliczonych anarchistycznych i autonomistycznych stronach i forach internetowych umożliwiła rozprzestrzenienie się tej taktyki na skalę globalną bez potrzeby jakiegokolwiek formy przywództwa, koordynacji, struktury, a nawet znajomości innych grup i jednostek, co – w odróżnieniu od bardziej zorganizowanych ruchów działających na rzecz sprawiedliwości społecznej – pozwala utrzymać „nieformalność”, chaotyczność i horyzontalność tych praktyk. Zgodnie z oświadczeniem uwięzionych członków SPF: „Nieformalna Federacja Anarchistyczna kroczy ponad granicami i miastami, niosąc ze sobą impet nieustającej insurekcji anarchistycznej”.

Właśnie ta antyorganizacyjna i transnarodowa praxis sprawia, że anarchizm insurekcyjny w XXI w. jest dla władz zarówno nieuchwytny, jak i nieczytelny. Do zwalczania akcji

³ Użycie tego skrótu jest też cokolwiek ironiczne, ponieważ FAI stanowi przejęcie akronimu działającej od 1945 r. Włoskiej Federacji Anarchistycznej [Federazione Anarchica Italiana – przyp. red.], krytykowanej za centralizację, kontrolowanie i rozmycie ruchu anarchistycznego we Włoszech poprzez jego unifikację i wspieranie reformizmu.

insurekcyjnych we Włoszech prokuratorzy przetestowali cały szereg zabiegów prawnych z okolic „przynależności do związku przestępczego”, wcześniej stosowanych wobec mafii, międzynarodowych syndykatów, sieci terrorystów fundamentalistycznych oraz do przeciwdziałania brutalnym protestom anarchistycznym, które miały miejsce w tym kraju w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. W niektórych wypadkach prokuratorom udało się powiązać konkretne jednostki z danymi zamachami, ale w ostatnich latach skupiono się przede wszystkim na próbie uznania FAI-IRF za grupę sformalizowaną oraz na twierdzeniu, że retoryka różnych tekstów i działań sama w sobie jest rodzajem podżegania i aktu terroru. „Operacja Białystok” jest zaledwie jedną z długiego ciągu przeprowadzonych w ostatnim czasie we Włoszech operacji o złowieszczych nazwach typu „Scripta Manent” (łac. ‘co zostało zapisane, pozostaje’). Te procesy sądowe, bazując na sobie nawzajem, stanowią próbę zarysowania paralel historycznych i namacalnych związków między teorią i praktyką, słowami i czynami.

Na początku jednej z rozpraw powiązanych z „Operacją Białystok” główny prokurator Luigi Imperatore nakreślił historyczną linię dążności insurekcyjnych – prowadzącą od zabójstw politycznych w XIX w. i białostockiego Czarnego Sztandaru (Czornoje Znamia) przez słynną książkę Alfreda Bonanna *La gioia armata [Uzbrojona radość]* z 1977 r. oraz publikację Niewidzialnego Komitetu *Nadchodzące powstanie* z 2007 r., aż po niedawne zamachy powstańcze w Europie, Ameryce Południowej i Azji. Śledczy żandarmerii wojskowej, wchodząc w rolę filozofów i politologów, przeprowadzili systematyczną analizę szerokiej gamy tekstów i oświadczeń celem wyznaczenia ich rodowodu i „zbieżności ideologicznej”⁴, rozszyfrowując chaotyczny ruch społeczny poprzez śledzenie wpływów, doboru słownictwa i monitorowanie platform, które rozpowszechniają tego rodzaju wiedzę. Analitycy sugerują, że „dyktaty”, które Cospito opublikował z więzienia, ewidentnie prowokują dalsze działania insurekcyjne – czego przykładem mają być: jego esej *Autyzm powstańców*, rozmowa z nim pt. *Która międzynarodówka?* i publikacja *Anarchici di Białystok 1903–1908*, stanowiące nowe wezwanie do broni dla całego anarchistycznego świata. Tak sformułowane oskarżenie doprowadziło do wzięcia na celownik platform internetowych, blogów, pism i gazet anarchistycznych o długoletniej tradycji, które publikowały teksty Cospita, komunikaty FAI-IRF czy wyrazy solidarności z uwięzionymi anarchistami.

Znamienne jest, że próbowano również zamknąć „Croce Nera Anarchica”, pismo włoskiego oddziału Anarchistycznego Czarnego Krzyża – międzynarodowej organizacji wspierającej anarchistycznych i innych więźniów politycznych, sięgającej korzeniami do Anarchistycznego Czerwonego Krzyża założonego w Białymstoku, Kijowie i Odessie w trakcie rewolucji 1905 r.⁵, która od tamtej pory znacznie się rozwinęła, nie zmieniając przy tym

⁴ Śledczy porównali na przykład użycie słów w oświadczeniu dotyczącym zamachu bombowego na koszary policyjne w Rzymie, wydanym przez komórkę „Santiago Maldonado”, z tekstem Cospita *Dire e Sedire [Przemawiaj i podżegaj]*.

⁵ Harry Weinstein, którego uznaje się za ojca Anarchistycznego Czerwonego Krzyża (ACzK), twierdził, że wraz z przyjacielem B. Jelinem założyli ACzK w Białymstoku niedługo po zwolnieniu ich z więzienia w sierpniu 1906 r. Nazwa została zmieniona na Anarchistyczny Czarny Krzyż (ACK) przez Olę Taratutę w Ukrainie, aby zaakcentować odmienną grupę od „humanitarnej” organizacji Czerwonego Krzyża, w czasie

zakresu swoich działań i taktyk politycznych. Solidarność pozostaje podstawową zasadą myśli anarchistycznej, zawierając zasadnicze pojęcie więzi pomiędzy jednostką a kolektywem, rozpoznanie wspólnej walki i dążność do ataku na państwo więzienne. Podczas gdy ruchy humanitarne i reformistyczne realizują solidarność jako symboliczny akt dobroczynności, insurekcjoniści i abolicjoniści więzień podkreślają solidarność „rewolucyjną” lub „konfrontacyjną”, która nie tylko polega na korespondencji z więźniami, zbieraniu funduszy na pokrycie kosztów prawnych i nagłaśnianiu jednostkowych spraw, ale ewidentnie koncentruje się na zamachach na odpowiednie instytucje, przedstawiciele i struktury aparatu więziennego. W tym sensie solidarność rewolucyjna nie jest kwestią obrony, ale ataku. Daniela Carmignani definiuje solidarność rewolucyjną jako „projekt będący punktem odniesienia i motywacją dla uwięzionych towarzyszy, którzy sami są dla niego punktem odniesienia. Solidarność rewolucyjna jest tajemnicą zniszczenia wszelkich murów, wyrażając zarówno miłość i gniew, jak i jednostkowe powstanie w walce przeciwko Kapitałowi i Państwu”. Kampanie FAI-IRF często biorą odpowiedzialność za zamachy dokonane w imię poległych albo uwięzionych siostr i braci⁶. Wzajemność i solidarność przyjmowane są jako formy współdziałania i katalizatory działania – w uznaniu, że bunt innych poszerza naszą własną wolność. Rewolucyjna walka anarchistyczna nie widzi różnicy pomiędzy niewinnością a winą ani nie identyfikuje się z pojęciem „sprawiedliwości” w ramach opresyjnego państwa.

Włoscy prokuratorzy podjęli próbę uznania codziennych działań anarchistów, takich jak udział w zebraniach i inicjatywach, pisanie tekstów do publikacji i blogów czy najzwyczajniejsze wyrażanie solidarności i korespondowanie z uwięzionymi towarzyszami (łącznie z Cospitem), za formę koordynacji działań terrorystycznych. Kluczem do ich tezy jest rozróżnienie na „dobrych” i „złych” anarchistów, dokonane na podstawie wewnętrznych debat oraz podziałów dotyczących strategii i organizacji w obrębie samej społeczności sprawiedliwości społecznej. Prokuratorzy wychodzą z założenia, że aktywność wydawnicza, strony internetowe, grupy solidarnościowe, koncerty i zbiórki, akcje Food Not Bombs oraz anarchistyczne przestrzenie publiczne, takie jak squaty czy centra społeczne, stanowią „poziom otwarty” – zapewniający przykrywkę i wsparcie dla „poziomu tajnego”, zajmującego się napadami, podkładaniem bomb i zabójstwami. Nie trzeba przypominać, że hierarchiczna struktura tego typu zaprzeczałaby najbardziej fundamentalnym zasadom anarchizmu.

powstania Nestora Machny przeciw bolszewickim represjom wobec anarchistów. W odróżnieniu od Amnesty International i innych grup liberalnych, ACK jawnie niesie pomoc osobom, które popełniły przestępstwa lub akty przemocy dla celów rewolucyjnych.

⁶ Do zamachu na posterunek policji w Rzymie przyznała się komórka „Santiago Maldonado”, nazwana tak ku czci argentyńskiego aktywisty, który został prawdopodobnie utopiony przez policję po blokadzie zorganizowanej w obronie prawa do ziemi rdzennego ludu Mapuche. Komórka FAI-IRF, która wzięła odpowiedzialność za postrzelenie Adinolfiego, przybrała nazwę „Olga”, solidaryzując się z członkinią Konspiracyjnych Komórek Ognia, Olgą Ikonomidou; do innej serii zamachów przyznała się komórka o nazwie „Michaił Żłobicki”, nawiązującej do zamachowca samobójcy, który zaatakował biuro rosyjskiej tajnej policji w odwecie za przetrzymywanych tam i torturowanych anarchistów.

Obecnie wiele ruchów społecznych, anarchistycznych i innych kładzie nacisk na „różnorodność taktyk”, łącząc siłową akcję bezpośrednią z aktami wzajemnej pomocy, budowania ruchu i solidarności. Dla osób stosujących taktyki FAI-IRF i inne taktyki insurekcyjne „zamach” nie jest jedynie fizycznym faktem eksplozji czy napadu, ale zawiera w sobie także obszerne i różnorodne pole działania. Jak głosi często przywoływane hasło, „siła insurekcji jest społeczna, nie zbrojna”. Przekład książki, publikacja artykułu czy oświadczenia, akcja na rzecz poległego towarzysza czy uwięzionej towarzyszki, założenie squatu lub biblioteki mogą być równie niebezpieczne i niszczyielskie dla systemu jak obecność na wiecach ulicznych czy udział w zbrojnych zamachach na symbole i przedstawicieli władzy. Zwolennicy praktyk insurekcyjnych nie mają zamiaru czekać na nadejście rewolucji ani na powolne obumieranie państwa:

Zamach jest odmową mediacji, pacyfikacji, oddania, dostosowania i kompromisu w walce. Tylko przez działanie i uczenie się działania, a nie przez propagandę, otworzymy drogę do insurekcji, jakkolwiek analiza i dyskusja odgrywają pewną rolę w objaśnianiu sposobów działania. Czekanie uczy jedynie czekania; to w działaniu uczymy się działać.

To poczucie pilności i potrzeba natychmiastowości akcji bezpośredniej pozostaje w głębokiej opozycji do podejścia większości współczesnych ruchów społecznych, które często przyjmują postawę „poczekamy, zobaczymy” albo działają wyłącznie reaktywnie, zamiast proaktywnie pracować na rzecz zmiany stosunków społecznych i zatrzymania katastrofy ekologicznej. Praktyki insurekcyjne przypominają nam, że rewolucja nie jest progresją, lecz wyrwą, gwałtownym zerwaniem z obecnym stanem rzeczy.

FAI-IRF nikogo jak dotąd nie zamordowała i nie przeprowadziła zmasowanych ataków na anonimowe osoby. Jej przemoc jest bardziej powściągliwa niż ta stosowana przez jej białostockich protoplastów czy niesławne Czerwone Brygady, Frakcję Czerwonej Armii (RAF), Weathermen i inne organizacje w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Celem tego typu zamachów nie jest „oskrzydlenie” zbrojnego państwa w bezpośredniej konfrontacji, ale destabilizacja samego systemu poprzez spontaniczny, uciążliwy i nieprzewidywalny opór.

Główne zarzuty, z jakimi spotyka się dzisiaj „propaganda czynu”, wskazują, że taktyka tego rodzaju utwierdza stereotypowy wizerunek anarchisty jako brutalnego, podkładającego bomby terrorysty, co odciąga uwagę od samego ruchu i wywołuje dalsze represje ze strony państwa, które nierzadko są skierowane przeciwko osobom najbardziej zmarginalizowanym⁷.

⁷ Tego rodzaju przerzucanie winy było widoczne w trakcie pogromu białostockiego 1906 r., gdy działania anarchistyczne posłużyły jako uzasadnienie zamordowania 80 osób pochodzenia żydowskiego i zadania obrażeń 80 kolejnym.

Niemniej w krytyce tego rodzaju dochodzi do niezrozumienia historycznej spuścizny nieposłuszeństwa obywatelskiego z powodu zawężonego postrzegania koncepcji „biernego oporu / nieagresji”. W trakcie ruchu antyglobalizacyjnego na przełomie XX i XXI w. wiele osób na lewicy potępiło formacje czarnego bloku oraz niszczenie mienia w Seattle, Pradze, Genui i Quebec City – jako podkopujące cele protestów i niszczące wiarygodność przez przyciąganie negatywnej uwagi (korporacyjnych) mediów. Takie głosy krytyki dochodziły przede wszystkim z organizacji pozarządowych i reformistycznych związków zawodowych, które skłaniały się ku dozwolonym demonstracjom i uporządkowanym „protestom pokojowym”, odcinając się całkowicie od anarchistów z powodu ich zaangażowania w akcję bezpośrednią, np. rozbijanie okien w siedzibach międzynarodowych korporacji. Jakkolwiek można argumentować, że tego rodzaju taktyki mogą przynosić skutki przeciwne do zamierzonych, to całkowite potępienie anarchistów zasadniczo potwierdziło tylko podstawową wartość systemu kapitalistycznego, zgodnie z którą własność prywatna stoi wyżej niż samo życie, zarazem błędnie sugerując, że represje policji wobec protestujących są uzasadnione.

To, że tak wiele ruchów społecznych nie waha się demonizować agresywnej niezgody, odciągnęło anarchistów od tradycyjnych form organizacji i pchnęło w stronę podejść bardziej niejawnych i nieformalnych. Spór między zwolennikami reformistycznych, politycznych metod oporu a praktykami metod insurekcyjnych niewiele się zmienił od czasów Czarnego Sztandaru. W istocie większość radykalnych anarchistów z Białegostoku grawitowała w kierunku tego rodzaju taktyk, zmęczony się nieskutecznością tradycyjnego ruchu robotniczego, jego hierarchiczną organizacją, wymuszoną samoregulacją zachowań i skłonnością do kompromisu i podejmowania negocjacji z siłami wyzysku. Powtarzając postawę białostockich anarchistów sprzed stulecia, Niewidzialny Komitet stwierdza w *Nadchodzącym powstaniu*: „Pierwszą przeszkodą, jaką napotyka każdy ruch społeczny na długo przed konfrontacją z samą policją, są związki zawodowe...”. Nieformalny anarchizm, nie zabiegając ani o przywódców, ani o naśladowców, staje się środkiem zaradczym na podział ról i scentralizowany model organizacyjny często spotykany w ruchach społecznych i robotniczych, również anarchistycznych. „Organizacje same sobie są przeszkodą”, zauważa Niewidzialny Komitet. Nieformalne konfrontacje powstańcze, takie jak zgrupowania czarnego bloku (które pojawiły w latach siedemdziesiątych do obrony squatów w Niemczech Zachodnich), jak i indywidualne akty wywrotowe i sabotażowe realizowane przez komórki (*affinity groups*) stały się powszechne w powstaniach ludowych na całym świecie. Podczas gdy większość ruchów kładzie nacisk na widzialność, w tego rodzaju działaniu podkreśla się pielęgnowanie niewidzialności, nieprzejrzystości, anonimowości, spontaniczności, a także właściwości określanej przez Niewidzialny Komitet jako „rezonans”, w obrębie którego różnorodne czyny rozproszone w przestrzeni i czasie odbijają się od siebie echem, wstrząsając fundamentem społeczeństwa.

Zasadniczo transnarodowe i zdecentralizowane podejście anarchizmu od zawsze zdumiewało i bulwersowało władze. Białostocki ruch anarchistyczny tym różnił się od innych ruchów w regionie, że budował kontakty i współpracę po-

nad podziałami etnicznymi i religijnymi, jak również pomiędzy i poza różnymi branżami i klasami. Ale był zarazem istotnym węzłem globalnej sieci anarchistów, która rozpowszechniała materiały i literaturę z Paryża, Londynu, Genewy, Rygi i Warszawy, dostarczając je do różnych grup na terenie Imperium Rosyjskiego i poza nim, w tym do obu Ameryk.

To właśnie ruch anarchistyczny i idee insurekcyjno-republikańskie doprowadziły do wprowadzenia pierwszych praw imigracyjnych i ekstradycyjnych we współczesnym świecie, powołania narodowych agencji bezpieczeństwa, wdrożenia uniwersalnego paszportu i systemu daktyloskopii, jak również zawiązania międzynarodowej współpracy policji i wywiadów⁸. Skoro zadeklarowanym celem anarchizmu jako całości jest zniszczenie obecnego porządku instytucjonalnego i gospodarczego, nie jest zaskoczeniem, że Kapitał i Państwo starają się zatrzymać ten internacjonalistyczny ruch społeczny. Represje mają sprawić, że bojownicy wycofają się z zaangażowania w sferę publiczną, tracąc kontakt z szerszą bazą społeczną i swoimi historycznymi poprzednikami, co pogłębi fałszywą dychotomię biernej „pracy wspólnotowej” i tajnej akcji bezpośredniej.

Taktyki organizacji formalnych i demokracji bezpośredniej – konsensus, zgromadzenia ludowe, parady, listy otwarte, petycje, zachęcanie do głosowania i tym podobne – w ostatnich latach odśłoniły swoją słabość jako mechanizmy wspólnego oporu. Performatywne sojusze i powierzchowne manifestacje „pokoju” rzadko prowadzą do realnej zmiany społecznej. Jednocześnie możemy zauważyć, że wywrotowe powstania obalają reżimy, których nie były w stanie naruszyć dekady cierpliwej samoorganizacji. Widzieliśmy napędzane poczuciem niesprawiedliwości protesty i antypolicyjne powstania ludzi domagających się, by życie i dobrobyt czarnych, brązowych i rdzennych ciał, bezdomnych, pracowników przymusowych, wspólnoty LGBTQI, więźniów i innych osób zmarginalizowanych w naszych społeczeństwach nie tylko zaczęły znaczyć, ale także by podmioty te stały się niestabilnymi siłami politycznymi, które nie chcą już dłużej czekać ani iść na kompromis. Dziś świat stoi dosłownie i metaforycznie w płomieniach. Jak bardzo sytuacja klimatyczna ma się pogorszyć, abyśmy zaczęli działać? Ile jeszcze przemocy musi zostać popełnione w naszych wspólnotach, abyśmy powstałi? Dlaczego nauczono nas czekać i przyjmować

⁸ Poczucie ponadnarodowego zagrożenia konspiracyjną „czarną międzynarodówką” zostało wywołane przez globalną falę zamachów dokonywanych przez anarchistów, którzy w latach 1890–1910 wysadzili więcej budynków i próbowali strącić więcej głów państw niż kiedykolwiek wcześniej czy później. Stany Zjednoczone, obwiniając imigrantów o rozprzestrzenianie się anarchizmu, wprowadziły ustawę imigracyjną, Immigration Act of 1903, zwaną także Anarchist Exclusion Act [Ustawa o wykluczeniu anarchistów], wyznaczając cztery klasy osób „niedozwolonych”: anarchistów, epileptyków, żebraków i importerów prostytutek; ustawa została później poszerzona, aby umożliwić deportację anarchistów do krajów, z których przybyli. W 1898 r. przedstawiciele mocarstw europejskich zebrałi się w Rzymie na „Międzynarodowej konferencji na rzecz obrony społeczeństw przed anarchistami”, dzieląc się fotografiami i dokumentami, a w r. 1904 dziesięć państw przyjęło „Tajny protokół międzynarodowej wojny z anarchizmem”, znany również jako „protokół petersburski”, który wprowadzał koordynację polityk narodowych w celu wydalania anarchistów do krajów pochodzenia oraz wymianę informacji na ich temat. Obecnie wzrost działań FAI-IRF, czarnych bloków oraz innych form sabotażu i ataków na całym świecie doprowadził do wznowienia tej międzynarodowej kampanii antyanarchistycznej.

pokornie nadużycia wyrządzane naszej pracy, naszym ciałom, naszej Ziemi? W obecnej sytuacji nieustannego i narastającego kryzysu nie możemy dłużej czuć się zobowiązani politycznymi „realizmami”, musimy zapomnieć każdy społeczny „fakt”. Natchnieni doświadczeniem przeszłości, ratując jej historię przed wymazaniem, formujemy rezonanse przenikające przestrzeń i czas, inicjując wyłonienie się tego, co pozornie niemożliwe.

Bibliografia

Anarchici di Białystok 1903–1908 [*Anarchiści z Białegostoku 1903–1908*], Edizioni Bandiera Nera, Rzym, Alessandria, Ferrara 2018.

Anarquistas de Białystok, 1903–1908 [*Anarchiści z Białegostoku, 1903–1908*], Furia Apátrida i Edicions Anomia, Barcelona, Manresa 2009.

Anon., *Alcune note su l'operazione Białystok*, il Rovescio, Roma 2021.

Anon., *Dossier: ¿Qué vienen los anarquistas!*, Grupo Libertario Pensamiento Crítico, 2016.

Anon., „Historia Del Anarquismo: Anarquistas De Białystok Contra El Imperio Ruso”, online: <https://anarquia.info/historia-del-anarquismo-anarquistas-de-bialystok-contra-el-imperio-ruso/>.

Anon., *Incendiary Dialogues: For the Propagation of Anarchic Sedition* [*Dialogi zapalne. W stronę rozpowszechniania anarchistycznych działań wywrotowych*], broszura Black International Editions, 2020.

Anon., *Prototesting Degree Zero: On Black Bloc Tactics, Culture and Building the Movement* [*Stopień zero protestu. O taktykach i kulturze czarnego bloku oraz budowaniu ruchu*], Interactivist Info Exchange, lipiec 2010.

Anon., *Reflections on the underlying environment of contemporary informal, insurrectional, international anarchy (For a new anarchic manifesto)* [*Refleksje o konstytutywnym środowisku współczesnej międzynarodowej, insurekcyjnej, nieformalnej anarchii (W stronę nowego manifestu anarchistycznego)*], 2020.

Anon., „*Since the Bristol Riots*”: *Communiques from the FAI, ELF & Other Attacks 2011–2014* [„*Od czasu zamieszek w Bristolu*”. *Oświadczenia FAI, ELF i w sprawie innych zamachów 2011–2014*], Dark Matter Publications & Person(s) Unknown Publications, 2014.

Anon., *Smascherare il nemico – Note sull'operazione Białystok* [*Demaskacja wroga. Uwagi o „Operacji Białystok”*], roundrobin, 18/06/2020.

Nico Aurigemma, *Sull'Operazione Białystock – Una lettera di Nico dal carcere* [O „Operacji Białystok”. *List od Nico z więzienia*], roundrobin, 2020.

Bad Kid Stealing Collective, *The Black Banner* [*Czarny Sztandar*], negatecit(y) counterfeit series, USA, 2014.

Alfredo M. Bonanno, *Armed Joy* [*Uzbrojona radość*] (1977), trans. by Jean Weir, Elephant Editions, London 1998.

Alfredo M. Bonanno, *The Anarchist Tension* [*Napięcie anarchistyczne*], trans. by Jean Weir, Elephant Editions, London 1998.

Alfredo M. Bonanno, *The Logic Of Insurrection*, trans. by Jean Weir, Elephant Editions, London 1984 (wersja polska online: *Logika insurekcji*, online: <https://pl.anarchistlibraries.net/library/alfredo-m-bonanno-logika-insurekcji>).

Daniela Carmignani, Pierleone Porcu, Wolfi Landstreicher, Killing King Abacus i in., *Revolutionary Solidarity [Solidarność rewolucyjna]*, trans. by Jean Weir, Elephant Editions, London 2000.

Alfredo Cospito, Interview by CCF – Imprisoned Members Cell with Alfredo Cospito [Rozmowa Komórki Uwięzionych Członków KKO z Alfredo Cospito], (Greece, Italy), trans. by Nihil Admirari, 2014, online: <http://325.nostate.net/?p=13394>.

Alfredo Cospito i wielu/e innych, *Quale internazionale? [Która międzynarodówka?]*, Monte Bove, Tascabili clandestini – 2, 2021.

CrimethInc., *The Age of Conspiracy Charges [Era zmian konspiracyjnych]*, 2010.

CrimethInc., „Say You Want an Insurrection”, [„Mówisz, że pragniesz insurekcji?”], *Rolling Thunder*, nr 8, 2009, online: <http://www.crimethinc.com/texts/rollingthunder/insurrection.php/>

Crimethinc., *Why the Torture Cases in Russia Matter: How the Tactics that the Russian State Uses against Anarchists Could Spread [Dlaczego przypadki torturowania w Rosji mają znaczenie? Jak taktyki stosowane przez państwo rosyjskie przeciw anarchistom mogą się rozprzestrzenić]*, 2018.

Ex-Workers Collective, *From Democracy to Freedom [Od demokracji do wolności]*, CrimethInc., 2017, online: <https://crimethinc.com/books/from-democracy-to-freedom>.

Michael Fredholm (red.), *Understanding lone actor terrorism: past experience, future outlook, and response strategies [Rozumienie terroryzmu pojedynczego aktora. Przeszłe doświadczenia, przyszłe perspektywy i strategie reagowania]*, Routledge: *Contemporary terrorism studies*, Abingdon, Oxon, New York 2016.

Anna Geifman, *Thou Shalt Kill! Revolutionary Terrorism in Russia 1894–1917 [Będziesz zabijał! Terroryzm rewolucyjny w Rosji w latach 1894–1917]*, Princeton 1995.

David Graeber, *Concerning the Violent Peace-Police [O przemocowej policji pokoju]*, N+1, 9 lutego 2012.

David Graeber, *Direct Action: An Ethnography [Akcja bezpośrednia. Etnografia]*, AK Press, Oakland 2009.

David Graeber, *Possibilities: Essays on Hierarchy, Rebellion and Desire [Możliwości. Eseje o hierarchii, buncie i pożądaniu]*, AK Press, Oakland 2007.

Grupos Coordinados Anarquistas, *Contra La Democracia [Przeciw demokracji]*, 2013 (wersja angielska online: <https://theanarchistlibrary.org/library/coordination-of-anarchist-groups-against-democracy>)

José Antonio Gutiérrez D., „Notes on the Article ‘Anarchism, Insurrections and Insurrectionalism’” [Uwagi o artykule „Anarchizm, insurekcje i insurekcjonizm”], online: http://www.anarkismo.net/newswire.php?story_id=4542.

Anke Hilbrenner i Frithjof Benjamin Schenk, „Introduction: Modern times? Terrorism in Late Tsarist Russia” [„Wprowadzenie. Czasy współczesne? Terroryzm w Rosji u schyłku caratu”], *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*, 58 (2010), H. 2, ss. 161–171.

„Insurrectionary Anarchy: Organising for Attack!” [*Anarchia insurekcyjna. Organizowanie się do ataku!*], *Do or Die: Voices from the Ecological Resistance*, nr 10, 2003, online: <https://translationcollective.files.wordpress.com/2011/03/organizingforattack-read.pdf>.

The Invisible Committee, *The Coming Insurrection* [*Nadchodzące powstanie*], Semiotext(e), Los Angeles 2009.

The Invisible Committee, *Now* [Traz], Semiotext(e), Los Angeles 2017.

Richard Bach Jensen, *The Battle Against Anarchist Terrorism: An International History, 1878–1934* [*Walka z terroryzmem anarchistycznym. Historia międzynarodowa (1878–1934)*], Cambridge University Press 2013.

Sasha K., *Some Notes on Insurrectionary Anarchism* [*Parę uwag o anarchizmie insurekcyjnym*], Untorelli Press, 2014.

Konspiracyjne Komórki Ognia, *Let’s Become Dangerous: For The Diffusion of the Black International* [*Stańmy się niebezpieczni. W stronę rozpowszechnienia czarnej międzynarodówki*], Untorelli Press, Anarchist Guerrilla Series, kwiecień 2017.

Konspiracyjne Komórki Ognia, *CCF: Bullets of words for the bullets of FAI-FRI* [*KKO. Pociski słów za pociski FAI-FRI*], 2012.

Konspiracyjne Komórki Ognia, *The Sun Still Rises* [*Słońce wciąż wschodzi*], 2011.

Katarzyna Laskowska, „Terrorism in Russia – Mechanisms of Development and a Strategy to Counter It” [“Terroryzm w Rosji. Mechanizmy rozwoju i strategię przeciwdziałania”], *Białostockie Studia Prawnicze*, z. 10, 2011, ss. 143–156.

Michael Loadenthal, *The Politics of Attack: Communiqués and Insurrectionary Violence* [*Polityka zamachu. Oświadczenia i przemoc insurekcyjna*], Manchester University Press, 2018.

Branko Marcetic, “Whose Violence?” [“Czyja przemoc?”], *Jacobin*, 15.6.2017.

Joel Olson, „The Problem with Infoshops and Insurrection: U.S. Anarchism, Movement Building, and the Racial Order”, [w:] *Contemporary Anarchist Studies: An Introductory Anthology of Anarchy in the Academy* [“Kwestia infoshopów i insurekcji. Amerykański anarchizm, budowanie ruchu i porządek rasowy”, [w:] *Współczesne studia anarchistyczne. Wstępna antologia anarchii w akademii*], ed. Randall Amster i in., Routledge, London 2009.

Vicky Osterweil, „In Defense of Looting” [“W obronie grabieży”], *The New Inquiry*, 21.8.2014.

różni autorzy, *Insurrectionary Anarchism: a reader* [*Anarchizm insurekcyjny. Antologia tekstów*], Ill Will Editions, 2005.

różni autorzy, *Politics Is Not a Banana: What Are You Doing after the Orgy or Insurrection or Whatever?* [*Polityka to nie banan. Co robisz po orgii czy insurekcji, czy czym tam?*], ed. Institute of Experimental Freedom, 2009.

różni autorzy, *The Marini Trial* [*Proces Marini*], theanarchistlibrary.org, 2002.

Marco Consoli Magnano San Lio, *Analisi dell’attentato di stampo anarco insurezionalista a Confindustria Brescia e SAPPe Modena* [*Analiza anarchistycznego ataku powstańczego na Confindustria Brescia i SAPPe Modena*]. Analytica for intelligence and security studies Terrorismo, 2020.

Michael Schmidt i Lucien van der Walt, *Black Flame: The Revolutionary Class Politics of Anarchism and Syndicalism* [Czarny płomień. Rewolucyjna polityka klasowa anarchizmu i syndykaliizmu], AK Press, Oakland 2009.

Nikita Shepard, *Becoming Ungovernable: A Reassessment* [Stając się nieposkromionym. Ponowna ocena], 29 października 2018, online: <http://blogs.law.columbia.edu/Praxis1313/Nikita-Shepard-Becoming-Ungovernable-A-Reassessment/>.

Mark Shirk, *Propaganda of the What?: Anarchist Terrorism and International Relations* [Propaganda czego? Terroryzm anarchistyczny i stosunki międzynarodowe], Department of Government and Politics, University of Maryland-College Park, 2014.

Mario Tronti, „The Strategy of Refusal”, [w:] S. Lotringer, C. Marazzi (ed.), *Autonomia: Post-Political Politics* [„Strategia odmowy”, [w:] *Autonomia. Polityka postpolityczna*], (Semiotext(e), New York 1980.

David Van Deusen i Xavier Massot (ed.), *The Black Bloc Papers* [Kwity z czarnego bloku], Breaking Glass Press, Shawnee Mission 2010.

Vive la révolution, à bas la démocratie ! Anarchistes de Russie dans l'insurrection de 1905. Récits, parcours et documents d'intransigeants, Mutines Seditions, Paris 2016.

Leonard Williams i Brad Thomson, “The Allure of Insurrection”, [w:] *Anarchist Developments in Cultural Studies Ten Years After 9/11: An Anarchist Evaluation* [„Powab insurekcji”, [w:] *Postępy anarchizmu w studiach kulturowych dekadę po 11 września. Ocena anarchistyczna*], 2011.

Anarcho-Biblioteka
Dobry pieróg to wywrotowy pieróg



Post Brothers
Słowa i czyny. „Operacja Białystok” i insurekcjonizm
2021

<http://blokmagazine.com/slowa-i-czyny-operacja-bialystok/>
Tekst pierwotnie opublikowany w zinie „Na początku był czyn! / In the Beginning Was the Deed!”, Galeria Arsenał w Białymstoku, Białystok 2021

pl.anarchistlibraries.net